

جایگاه ویژه مادر از منظر قرآن و روایات معصومین (ع)

حضرت محمد صلی الله علیه و آله در یک جمله زیبا مقام و منزلت حقیقی مادر را چنین بیان می‌کند: «الجنة تحت اقدام الامهات = بهشت زیر پای مادران است.»

* منزلت حقیقی مادر

حضرت محمد صلی الله علیه و آله در یک جمله زیبا مقام و منزلت حقیقی مادر را چنین بیان می‌کند: «الجنة تحت اقدام الامهات = بهشت زیر پای مادران است.» [مستدرک الوسائل، ج 15، ص 181]

* تأکيدات ظریف بر اولویت حق مادر

اگر چه قرآن و انبیا و ائمه و اولیاء الهی بر حق پدر و مادر بسیار تأکید کرده‌اند اما هم در قرآن و هم در روایات معصومین (ع) با ظرافت خاصی اولاد بودن حق مادر بیان شده است.

* 2 مرتبه تأکید ظریف قرآن بر حق مادر

1 - یکی از این موارد، آیه 15 از سوره أحقاف است که ضمن توصیه به احسان به والدین، خیلی زیبا به یکی از زحمات مادر اشاره داشته، در این آیه آمده است: [حَمَلْتَهُ أُمُّهُ كَرْهًا وَوَضَعْتَهُ كَرْهًا]

وَ وَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كَرْهًا وَوَضَعَتْهُ كَرْهًا وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا....

ما به انسان توصیه کردیم که به پدر و مادرش نیکی کند، مادرش او را با ناراحتی حمل می‌کند و با ناراحتی بر زمین می‌گذارد؛ و دوران حمل و از شیر بازگرفتنش سی ماه است.....

2 - یکی دیگر از این موارد، آیه 14 از سوره لقمان است که در آن آمده است [حَمَلْتَهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَ وَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَ فِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَوَالِدَيْكَ إِلَى الْمَصِيرِ]

و ما به انسان درباره پدر و مادرش سفارش کردیم؛ مادرش او را با ناتوانی روی ناتوانی حمل کرد (به هنگام بارداری هر روز رنج و ناراحتی تازه‌ای را متحمل می‌شد)، و دوران شیرخوارگی او در دو سال پایان می‌یابد؛ (آری به او توصیه کردم) که برای من و برای پدر و مادرت شکر بجا آور که بازگشت (همه شما) به سوی من است

* تأکيدات روایات معصومین بر حق مادر

* 1 - در نوبت چهارم حضرت فرمود: به پدرت

امام صادق علیه السلام فرمود: مردی به حضور رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله آمده و عرضه داشت: ای رسول خدا! به کدامیک از بستگانم نیکی کنم؟ فرمود: به مادرت. مرد پرسید: بعد از آن؟ فرمود: به مادرت. برای بار سوم پرسید: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: مادرت. در نوبت چهارم حضرت فرمود: به پدرت نیکی کن! [الکافی، ج 2، ص 159]

* 2 - ای کاش مادرش زنده بود

از امام سجاد علیه السلام روایت شده است که فرمود: مردی به حضور حضرت خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله شرفیاب شده و اظهار داشت: ای رسول خدا! من مردی گنه کار و آلوده به معصیت هستم و از انجام هیچ گناهی فروگذاری نکرده‌ام، آیا امید آمرزش برایم هست؟

رسول خدا صلی الله علیه و آله پرسید: آیا پدر و مادرت زنده هستند؟ مرد گفت: فقط پدرم زنده است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: برو با او خوشرفتاری کن. آن مرد رفت و پیامبر صلی الله علیه و آله بعد از رفتن او زیر لب زمزمه می‌کرد که: ای کاش مادرش زنده بود! [مستدرک الوسائل، ج 15، ص 180]

* 3 آرزوهای متفاوت

روزی شخصی به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله گفت: ای رسول خدا! مادرم پیر شده و پیش من زندگی می‌کند، او را بر پشت خود حمل کرده، برای رفع حوائجش به این طرف و آن طرف می‌برم، و از درآمد خویش نیازهای وی را تأمین می‌نمایم، با دست خود او را از آزار و اذیت‌ها محافظت می‌کنم، با کمال ادب و تعظیم و احترام با او رفتار می‌نمایم. آیا زحمات وی را تا حدودی جبران کرده‌ام؟

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: نه، زیرا شکم او جایگاه تو، شیره‌جانش منبع تغذیه تو، قدم‌هایش وسیله حرکت تو، دست‌هایش محافظ تو، و آغوش او گهواره‌ات بوده است. او این همه خدمات را با رضایت خاطر برای تو انجام می‌داد و آرزو می‌کرد که تو زنده بمانی؛ ولی تو خدماتی را به وی ارائه می‌دهی، در حالی که انتظار مرگ او را داری [همان = مستدرک الوسائل، ج 15، ص 180].

* حق مادر از رساله حقوق امام زین العابدین (ع)

امام سجاد علیه السلام با توجه به نقش حیاتی مادر در پرورش و رشد فرزندان، به حقوق اساسی مادر اشاره کرده و فرزندان را اکیدا به رعایت آن سفارش می‌کند: «وَأَمَّا حَقُّ أُمِّكَ فَإِنَّ تَعْلَمَ إِتْمَانًا حَيْثُ لَا يَحْتَمِلُ أَحَدٌ أَحَدًا وَ أَعْطَيْتَكَ مِنْ ثَمَرِ قَلْبِهَا مَا لَا

يُعْطَى أَحَدٌ أَحَدًا، وَ وَقْتِكَ بِجَمِيعِ جَوَارِحِهَا وَ لَمْ تُبَالِ أَنْ تَجُوعَ وَ تَطْعَمَكَ وَ تَعْطَشُ وَ تُسْقِيكَ وَ تَعْرِى وَ تَكْسُوكَ وَ تَضْحَى وَ تَطْلُكَ وَ تَهْجُرُ التَّوَمَ لِأَجْلِكَ وَ وَقْتِكَ الْحَرَّ وَ الْبُرْدَ لِتَكُونَ لَهَا وَ إِنَّكَ لَا تَطِيقُ شُكْرَهَا إِلَّا بِعَوْنِ اللَّهِ وَ تَوْفِيقِهِ.

[من لا يحضره الفقيه، ج 2، ص 621; امالی صدوق، ص 371]

حق مادرت آن است که بدانی، او تو را حمل کرد به گونه ای که هیچ کس، دیگری را چنین حمل نمی کند و از شیر جانش به تو بخشید که هیچ کس به دیگری نمی بخشد. و با تمام وجودش از تو نگهداری کرد و برایش مهم نبود که خودش گرسنه بماند و به تو غذا بدهد، خود تشنه باشد و به تو آب بیاشامد، خودش برهنه باشد و به تو لباس بپوشاند، خودش در مقابل آفتاب باشد و تو را زیر سایه نگهدارد، از خواب خود به خاطر تو چشم بپوشد. او تو را از گرمای تابستان و سرمای زمستان حفظ کرد. [مادر همه این رنجها را تحمل کرد،] تا تو برای او باشی. تو توانایی شکرگزاری از مادرت را نداری، مگر با یاری و توفیق خداوند متعال.»

رضا صابری خورزوقی